

MAGYAR NEMZET

A gavallér városatya

„Egyéni meggyőződése szerint, ha kiválóan nem is, de hasznosan munkálkodtam” — ezzel a szerény, de öntudatos vallomással mutatja be magát Podmaniczky Frigyes bárá „Naplótörödékek” című négykötetes önéletrajzában, amely majd száz esztendő során sajnos csak egyetlen kiadásban látott napvilágot. A rendkívül érdekes, bájos hangulatú és tanulságos emlékirat szerzője került a feltűnést, mégis — vagy talán éppen ezért — sok tisztelője akadt. Krúdy Gyula is különös szeretettel emlékezik meg róla „A század legszabályosabb gavallérja” című írásában. Amíg az elmúlt századnak egyetlen élő tanúja lesz — jósolja Krúdy —, nem merülhet feledésbe Podmaniczky emléke. A jóslat nem valósult meg: a gavallér városatya nevét sokáig csak nagybirtokos rokonáról elkeresztelt (ma Rudas László nevét viselő) utca örözte, később azt is megváltoztatták. Ma viszont, éppen hetvenöt évvel halála után, amikor kortársai közül már senki sem él, újra fölmerült az utcanév adományozásának gondolata is...

Krúdyval ellentétben Berczik Árpád akadémiai búcsúbeszédében pesszimistán nyilatkozik: „A világ — írja — elismerőbb a fényes rombolók, mint a fakó építők iránt, s nem gondolja meg, melyiknek köszönhet többet, így hát Podmaniczky Frigyes sem számíthat tündöklő emlékezetre.” 1824. júniusában született az akkor még alig városiasodó Pesten. Házi tanítója és nevelője a későbbi híres nyelvész, Hunfalvy Pál volt. Kora ifjúsága, amelyről színes, élvezetes képet fest nemcsak Naplótörödékeiben, de a Nemzeti Múzeum tulajdonát képező kéziratok (!) memoárjában, a reformkori nemes ifjak sajátos fejlődését mutatja. A magas, jóképő, előkelő fiatallem-

ber őrök hivatalt vállalt a reformpolitikus Ráday Gedeon, megyei követ mellett. (Ugyanakkor Pest vármegye aljegyzői állását is betöltötte.) Ebben a minőségben vett részt a pozsonyi országgyűlésen. Politi-

a laktanyaéletet. A zárkózott, magányos élethez (Krúdy a XIX. század aggregényének nevezi) az 1850-es években szokott hozzá, amikor — Hunfalvy tanácsára — sorra írta a maga korában népszerű, de

kai karrierje gyorsan kiteljesedett: egy évvel később, 1848 elején a pesti országgyűlésen már a felsőház tagja és jegyzője lett. A szabadságharc idején huszárkapitány és osztályparancsnok volt. Világost követően, büntetésből közlegényként, Olaszországban folytatta

még életében elavult regényeit, amelyekért egyébként akadémiussá választották.

A kiegészítés után — meséli humorosan Krúdy — a „közlegényből” nyomban őrnagy lett, ő vezette az első népfőlköket az Üllői úton — grófokat, bárókat, mágnásokat —,

amikor a népfelkelési intézményt meg akarták kedveltetni a magyar urakkal. A szájhagyomány szerint Andrássy Gyula is ott masírozott a „népfőlkelő” században, amelyet fogaton és bérkocsin a parádéhoz kivonult előkelő hölgyek követtek. Podmaniczky előbb a „mérsékelt ellenzék” képviselője, majd a kormányzó Szabadelvű Párt elnöke volt. Közben tíz éven át a Nemzeti Színház intendánsa, működése alatt szerveződött a pesti operatársulat.

Legfőbb érdeme azonban, amit 1873-tól 1905-ig a Közmunkatanács élén Budapest korszerű világvárossá emeléséért tett. Ennek a demokratikus és az ő vezetése alatt rendkívül hatékony testületnek köszönhető szinte mindaz, ami fővárosunkat naggyá tette: a Duna-hidak, a sziget, a budai palota, a Halászbástya, a Duna-sétány, az Országház, a Sugárút (Népköztársaság útja), a milleniumi emlékmű és a Nagykörút. Nem véletlenül nevezték „Frici bárót” Budapest völegényének, mert még nyaranta sem távozott szeretett városából: szerinte itt lehet a legjobban nyaralni. Sokat törődött Budapest megújulásával, fáradhatatlanul munkálkodott modernizálásán. Holott maga egy ódon házban (rokonainál, a Rákóczi úti Vigyázó-házban) lakott, ahol éjszakánként káros gyertyatartó mellett dolgozott emlékiratain. A „kockás báró”, az „ország dendi” jellegzetes tarka ruhában, tipegő kamáslis lábával, gomblyukában szekfűvel felejthetetlen alak lehetett, aki kopasz fején udvariasan emelte meg szürke kalapját, olykor cilinderét még a konfliskocsik előtt is. (Képünk is így ábrázolja.)

Csendesen múlt el — ahogy Krúdy írja —, mint egy kiöregedett zenélőóra, amely többé nem tudta a taktust tartani.